

Drie doden, drie zwaargewonden

Op de vlucht voor de politie, met gedempt licht, spookrijdend op de A16. Het liep heel fout af.

► pagina 2&3

► Ruim 70 procent meer gevallen van longkanker

Tilburg kleurt rood in nieuwe Kankeratlas

Knalrood is het zuidelijkste puntje van Tilburg in de nieuwe Kankeratlas van het IKNL. Het aantal diagnoses van longkanker ligt daar ruim 70 procent hoger dan wat het verwacht op basis van het gemiddelde in Nederland. Hoe kan dat?

Merel van Beers

Tilburg

Wat voor kanker komt waar het vaakst of het minst vaak voor? Het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) verzamelde van 2011 tot 2020 alle diagnoses en verwerkte het tot de zogenaamde Kankeratlas. Wat blijkt? Brabanders (mannen en vrouwen) hebben gemiddeld minder vaak huid-, lever- en galwegkanker. En de diagnose darm- borst- of prostaat-kanker valt ongeveer even vaak als elders in Nederland. Uitschieters zijn er niet echt, totdat de kaart voor longkanker verschijnt.

Woon je in de grote stad? Dan komt daar kanker aanzienlijk vaker voor. Maar woon je in Tilburg? Dan ligt dat percentage zelfs op meer dan 70 procent boven het gemiddelde. Hoe zit dat?

Rokers en luchtkwaliteit

Huisarts in Tilburg Leonie Tromp ziet in haar praktijk 'best veel rokers', vertelt ze als ze de kaart van het IKNL ziet. En volgens het kankercentrum is

roken met 80 procent veruit de belangrijkste risicofactor voor het krijgen van longkanker. „Maar Tilburg heeft ook slechte luchtkwaliteit”, gaat Tromp verder.

De GGD meldde vorig jaar zomer inderdaad dat slecht gesteld is met die luchtkwaliteit. De buitenlucht die Brabanders inademen zou volgens de GGD vergelijkbaar zijn met de lucht die iemand zou inademen als een huisgenoot elke dag bijna vijf sigaretten binnenshuis rookt. Maar de slechte kwaliteit is ook te wijten aan het wegverkeer, de industrie, het sto-

ken van hout en de landbouw. Komt dat dan misschien allemaal samen in Tilburg? Want kijkende naar de kaart, kleurt deze voor de meeste grote steden (Den Bosch, Breda, Eindhoven en Helmond) iets donkerder. Maar Tilburg knalt eruit met hoe vaak kanker er voorkomt ten opzichte van het gemiddelde (73 procent) op basis van de berekeningen van het IKNL.

Verklaren is ingewikkeld

„Misschien wel”, antwoordt gepensioneerd longarts Nick ten Hacken, die na zijn werk in het UMCG Groningen tijdens corona aan het werk ging in het ETZ. „Maar deze cijfers verklaren is ingewikkeld. Het is namelijk sowieso al heel moeilijk om te achterhalen waarom iemand longkanker krijgt. Roken en COPD zijn op hogere leeftijd grote risico's, maar de kanker zou ook heel ergens anders door ontstaan kunnen zijn. Dat is op individueel niveau bijna niet te bewijzen.”

Toch noemt Ten Hacken (en ook Tromp) chroom-6 als mogelijke factor. „En vergeet de (beroeps)blootstelling aan toxische stoffen door de grote aanwezigheid van de textiel-, tabaks- en leerindustrie in deze regio niet. Het kan theoretisch allemaal bijgedragen hebben.” Met de nadruk op kán, geeft ook Tromp mee.

► pagina 4: 'Cijfers zijn niet nieuw maar ze alarmeren ons wel'

De waterschappen zijn er blij mee

De dijken kunnen het hoogwater aan en als het even kan houden we het water vast, want wie weet komt er weer een droge zomer aan.

► pagina 8&9 en regio 1

Gina Lollobrigida 1927-2023

De Italiaanse actrice die meer was dan de eerste Europese seksbom.

► pagina 7

KANKERATLAS NEDERLAND

Kankercentrum is verrast: huidkanker per kustregio anders

Wie langs de kust woont, heeft een veel grotere kans op huidkanker. Volgens kankercentrum IKNL is er nog genoeg te doen om de ziekte terug te dringen. „In andere landen gaan kinderen niet zonder petje op de zon in.”

Ellen van Gaalen
Josselin Gordijn

Rotterdam

Op de Kankeratlas van het IKNL kleuren de kustprovincies knalrood voor huidkanker. Maar er zijn grote verschillen: terwijl melanomen vooral in Noord-Holland vaak voorkomen, worden Zeeuwen meer getroffen door plaveiselcelkanker. Het verschil is dat melanomen vaak agressiever zijn en voornamelijk worden veroorzaakt door verbranding van de huid op jonge leeftijd. Plaveiselcelkanker kan iemand krijgen door jaar in jaar uit in de zon te zitten.

Ter illustratie: in het Noord-Hollandse Bergen krijgen 63 procent meer inwoners een melanoom dan landelijk gemiddeld; plaveiselcelcarcinoom (een mildere vorm van huidkanker) komt veel vaker voor in het Zeeuwse Kortgene.

Hoe is het verschil tussen Noord-Holland en Zeeland te verklaren? „We weten het niet”, zegt IKNL-bestuurder Valery Lemmens. Het kankercentrum was verrast door het grote contrast. Natuurlijk zijn er aan de kust meer zonuren en is daardoor de kans groter dat mensen meer in de zon zitten of werken. Maar er is verder onderzoek nodig om de verschillen goed te begrijpen, aldus Lemmens.

Sommige kankersoorten zijn bijvoorbeeld ook genetisch bepaald. „Als je kijkt naar rokers, zie je dat een deel van hen longkanker krijgt, maar een groot deel krijgt het niet. Dat kan komen doordat het dna van die personen de cellen beter kan repareren. Hoe goed die dna-reparatie is, kan tussen populaties verschillen”, legt Lemmens uit.

Het is dus mogelijk dat een bepaalde kankersoort in sommige regio's veel voorkomt door de genetische aanleg van de bewoners. Sterker, op de Kankeratlas kan zelfs één familie verantwoordelijk zijn voor

invloed kunnen hebben op de ziekte. We kunnen veel leren van andere landen, stelt Lemmens. „Daar zit het meer in hun systeem. In Australië gaat in de zomer niemand zonder hoedje of petje op naar buiten. Ook in Duitsland zie je op basisscholen vaak kinderen met petjes op.”

Gratis zonnebrandcrème

Om de huid beter te beschermen zou zonnebrandcrème op meer plekken gratis verkrijgbaar moeten zijn. „Bij de golfbond is er nu een harde afspraak dat er zonnebrand beschikbaar moet zijn. Dermatologen proberen dat ook bij andere sportbonden voor elkaar te krijgen”, weet Lemmens. Daarnaast kunnen gemeenten zorgen voor meer schaduwplekken en zouden er waarschuwborden moeten komen bij de stranden. „Zet daarop hoe hoog de zonnefactor op een dag is, waarschuw mensen dat ze binnen enkele minuten kunnen verbranden.”

Het IKNL vindt het belangrijk dat bedrijven beter letten op personeel dat altijd buiten werkt. Zij zouden beschermende kleding en zonnebrandcrème moeten aanbieden. „Bij kinderdagverblijven gebeurt dat standaard, maar op scholen niet. Hang een dispenser op en laat kinderen zichzelf of elkaar insmeren.”

Om het risico op andere kankersoorten te beperken raadt het IKNL aan om te minderen met alcohol, minder rood vlees (van runderen en varkens) te eten, niet te roken en meer te bewegen.

“
Waarschuw mensen dat ze op het strand in enkele minuten kunnen verbranden

– Valery Lemmens, IKNL

een verhoogde ziektelast. Lemmens: „Er zijn plaatsen waarvan we weten dat er families wonen met genetische aanleg voor melanomen. Dat zien we terug op de kaart.” Ook huidskleur kan zorgen voor minder huidkanker in een bepaald gebied. Mensen met een donkere huidskleur krijgen de ziekte minder vaak.

Eerder zei het IKNL te verwachten dat het aantal diagnoses van huidkanker de komende tien jaar met 40 procent stijgt. Volgens het centrum zijn er genoeg kansen om het aantal huidkankerpatiënten terug te dringen, omdat mensen zelf

In aanloop naar Wereldkankerdag (4 februari) publiceert deze krant een aantal verhalen. Vandaag: kankercentrum IKNL heeft een interactieve Kankeratlas samengesteld, waarop van 24 kankersoorten precies is te zien hoe vaak die in een bepaald postcodegebied voorkomen.

Wat valt er verder op?

■ Waar roken de afgelopen decennia voor veel nieuwe kankerpatiënten zorgde, verwacht het IKNL dat de komende decennia overgewicht veel leed veroorzaakt. Zo stijgt het aantal patiënten met leverkanker hard. Die ziekte werd tot dusver vooral veroorzaakt door een hepatitisbesmetting of kwam vaker voor in de Aziatische gemeenschap. Naar verwachting krijgen nu meer patiënten leverkanker door overgewicht. Obesitas en overgewicht kunnen kanker veroorzaken doordat ze de werking van hormonen en groeifactoren verstoren en chronische ontsteking veroorzaken.

■ In zes gebieden krijgen inwoners bovengemiddeld vaak mesotheliom (asbestkanker): Rotterdam, Amsterdam, Vlissingen, Beverwijk, Sittard-Geleen en Goor. In het verleden werd daar veel met asbest gewerkt. In Goor stond bijvoorbeeld een asbestfabriek. Daar krijgen ook iets meer vrouwen asbestkanker, omdat hun partners 'tassen vol asbest' mee naar huis kregen om bijvoorbeeld een tuinpad aan te leggen. Zij kwamen er dus ook mee in aanraking.

■ Bij prostaatkanker valt op dat relatief veel mannen uit Friesland en Flevoland de ziekte krijgen. Dat komt waarschijnlijk doordat huisartsen er sneller onderzoek doen naar prostaatkanker. In andere delen van het land zijn artsen terughoudender, omdat prostaatkanker niet altijd meteen hoeft te worden behandeld.

‘Cijfers zijn niet nieuw maar ze alarmeren ons wel’

Vervolg van voorpagina

Wat kun je eigenlijk met deze info? Daar moest GGD Hart voor Brabant ook even over nadenken. „Ondanks dat het beeld dat de Kankeratlas voor onze regio en meer specifiek de gemeente Tilburg laat zien, niet geheel nieuw is, alarmeren de cijfers ons wel”, begint Marcelle Hendrickx, wethouder gezondheid in Tilburg en bestuurder bij GGD Hart voor Brabant. „Als gemeente hebben en voelen we, samen met de GGD Hart van Brabant, een belangrijke verantwoordelijkheid voor het bijdragen aan preventie, gezondheidsbevordering en een gezonde leefomgeving.”

De cijfers rondom longkanker voor Tilburg versterken de gevoelde urgentie om er wat aan te doen, geeft Hendrickx aan. „En ervoor te zorgen dat de gezondheid en de leefomgeving van onze inwoners verbetert.” Maar Tilburg zat niet stil. „Door het rookvrij maken van onze gebouwen, sportaccommodaties en grote speeltuinen dragen we bij aan een gezonde leefomgeving. Ook alle wijkcentra zijn rookvrij gemaakt en er is een start gemaakt met rookvrije huisartsenzorg.”

Vraagt om een lange adem

Het effect van deze inspanningen vraagt wel om een lange adem, geeft de wethouder aan. „Maar we zien wel resultaat. Zo is het percentage rokers in Tilburg in de leeftijdsgroep 19-65 jaar van 24 naar 19 procent gedaald in de afgelopen vijf jaar. Een dalende trend dus.”

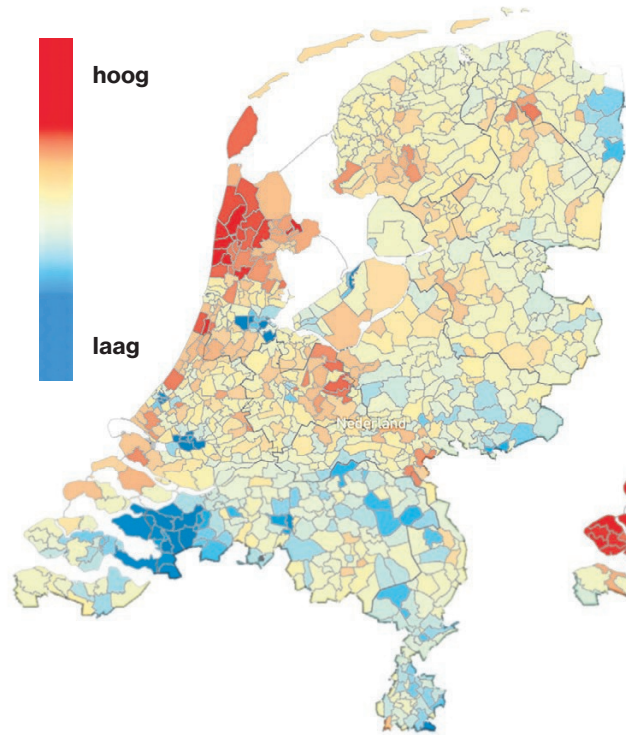
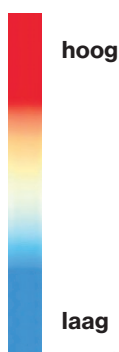
De uitkomsten in de Kankeratlas leiden ook tot meer bewustwording. „Niet alleen bij ons maar ook bij inwoners, beleidsmakers, de industrie, levensmiddelenbranche en werkgevers. Bewustwording is belangrijk, want dat is vaak een randvoorwaarde en de start voor verandering en preventie. Dat kan bepaalde soorten kanker helpen voorkomen.”

19

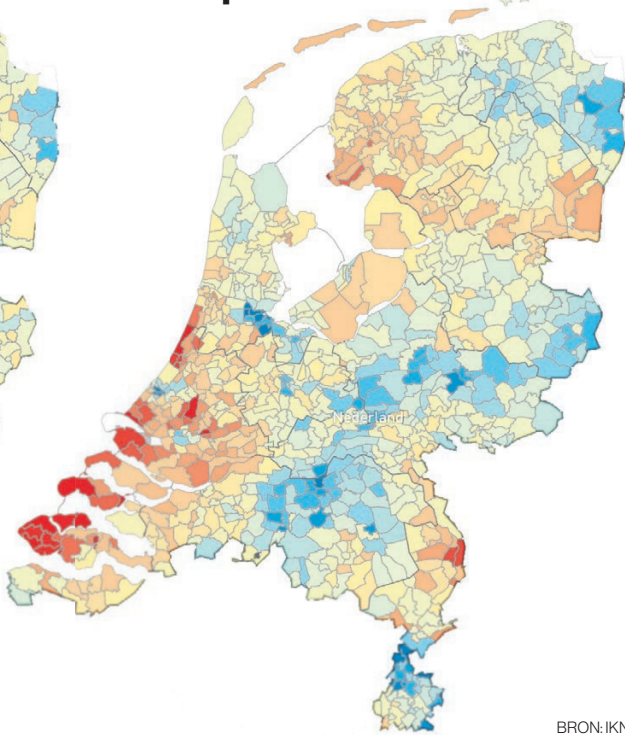
■ Het percentage rokers in Tilburg in de leeftijdsgroep 19-65 jaar is in vijf jaar gedaald van 24 naar 19 procent. Deze dalende trend komt mede door beleid van de gemeente om roken te ontmoedigen, zoals het rookvrij maken van gemeentelijke gebouwen, sportaccommodaties en wijkcentra.

Diagnoses huidkanker Tussen 2011 en 2020, vergeleken met landelijk gemiddelde

Vorm: melanoom

Vorm: plaveiselcelcarcinoom

BRON: IKNL